

Bibliotheca
NEOLATINA
Upsaliensis
XIV

Om anledningar till att anlägga kolonier

En dissertation framlagd 1668
av Johannes Schefferus och Johan Hoffman

Översättning och kommentar
Anna Fredriksson

Inledning
Anna Fredriksson, Jonas Monié Nordin och Carl-Gösta Ojala

UPSALA 2019

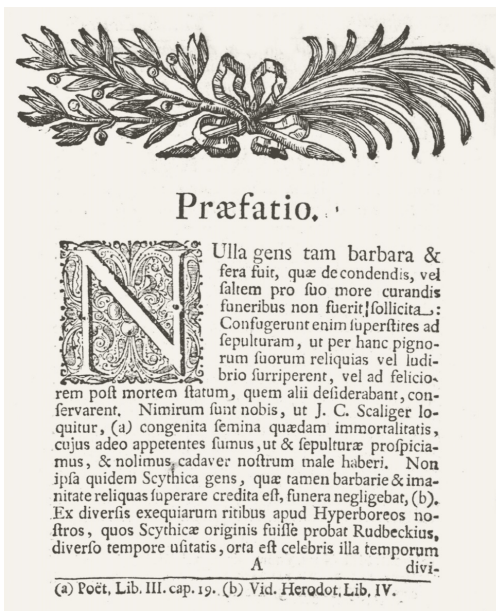
Läsvärt

Bibliotheca Neolatina Upsaliensis

Latinets betydelse i västerlandets bildade historia kan knappast överdrivas. Allt sedan romarikets utbredning över Europa var latinet under lång tid det självklara språket för kommunikation och kunskaps spridning bildade emellan. När Rom gått under var kyrkan det sammanhang i vilket latinet fortlevde och utvecklades under nästan tusen år. Med renässansen fick så det gamla romarspråket en förnyad vitalitet. Denna rörelse innebar ett återuppväckt intresse för antiken i bred bemärkelse, med en tydlig tendens att återgå till det klassiska latinets ideal, även om det hela tiden fanns en tydlig kontinuitet till den medeltida traditionen i den bildade världen. Diskussionen om renässansens betydelse för latinets uppstramning har alltför ofta förbisett att det fanns en stor variation olika genrer emellan, och att den språkliga purismen var be-

tydligt starkare inom litteraturen än inom vetenskapen. Genom renässansen befäste latinet sin ställning som de lärdes ”lingua franca”, och en rik produktion av latinsk litteratur och poesi utvecklades i flertalet europeiska länder. Utmanövreringen av latinet kom därför att dröja i flera hundra år, även om det skiljer sig väsentligt emellan såväl länder som genrer.

I Sverige avtog latindiktningen nästan helt på 1720-talet, medan det exempelvis är först i mitten på 1800-talet som antalet dissertationer i Uppsala är fler på svenska än på latin. Tack vare boktryckarkonsten, bland annat, är antalet bevarade texter på latin från tiden efter renässansen – det som nuförtiden brukar kallas nylatin – betydligt fler än från tidigare epoker. Samtidigt är det denna period i latinets historia som har ägnats minst intresse från forskningen.

På uppslaget två exempel på reproducerade originaltexter i skriftserien Bibliotheca Neolatina Upsaliensis, båda utgivna, översatta och kommenterade 2017.

T.v. Præfatio, företalets första sida i *De mumia Aegyptiaca*. Den egyptiska mumien. En dissertation under Johan Jacob von Döbeln, med Johan Leche som respondent (1739).

T.h. (s. 87) Detalj av första sidan, med illustrerad anfang, i *Om nostalgi*. En dissertation under Johann Jacob Harder, med Johannes Hofer som respondent (1666).

Först på 1970-talet startar det vetenskapliga studiet av nylatinet i egentlig mening (betecknande nog firar *International Association for Neo-Latin Studies* 50 år 2021). I Sverige har dock ett betydande antal avhandlingar ägnats åt nylatinet under de senaste decennierna vid så gott som alla universitetsinstitutioner för klassiska språk.

Antalet texter på latin från tidigmodern tid är enormt – historieskrivning, vetenskapliga texter, poesi, propaganda, orationer, romaner – och latinets betydelse under perioden är fundamental. Så fundamental att latinet i många länder kan betraktas som ett andra nationellt språk. I dag är denna del av den europeiska litteraturen och kulturen på väg att glömmas bort, och den alltmer bristande latinkunskapen riskerar att få allvarliga konsekven-

ser för all forskning på den tidigmoderna perioden.

Med det ovanstående som bakgrund och anledning startades för ungefär fem år sedan en skriftserie i Uppsala, med avsikten att sprida korta men intressanta texter på latin i alla slags genrer, dels för att visa på bredden i svensk nylatinsk forskning, dels för att spegla den ofantliga rikedom av texter och ämnen som har klätts i latinsk språkdräkt under tidigmodern tid. Skriftserien går under namnet *Bibliotheca Neolatina Upsaliensis*, och har till dags dato utkommit med 14 nummer. I de enskilda numren finns i regel en kort inledning, den latinska texten avfotograferad från ett pålitligt exemplar, en översättning till svenska eller engelska, samt en kortfattad kommentar. De texter som har behandlats har

hittills i många fall varit äldre dissertationer, alltså äldre akademiska avhandlingar, men där finns även bland annat ett akademiskt program, en särskilt intressant passage ur ett längre latinskt epos, och en gratulationstext som fungerat som paratext och förord till ett annat verk. I samtliga fall har texterna tidigare inte varit översatta till något modernt språk. Bland titlarna, som givetvis ger besked om ämnena, finner vi bland annat *Om nostalgi*, *Om vampyrer*, *Philosophising Women* (en dissertation om lärda kvinnor), *Miracula insectorum* (en dissertation framlagd under Linné om insekter), *How to Mock a Dead General* (ett avsnitt ur ett stort diktverk om Gustav II Adolf).

I princip kan alla slags texter och ämnen bli aktuella för serien, som därigenom

kan ge åtminstone en liten inblick i den tidigmoderna periodens ofantliga litteratur och vetenskap. Förslag på texter mottages också tacksamt av utgivarna, som ingår i och samarbetar med det Nylatinska nätverket i Uppsala, där alla seriens bidrag har ventilerats innan de har gått i tryck. En lista på samtliga publicerade titlar, med möjligheten att inköpa exemplar av utgåvorna, finns tillgänglig vid webshopen för *Acta Universitatis Upsaliensis* vid Uppsala universitetsbibliotek, på adressen: acta.mamutweb.com (ange där sökordet *neolatina*).

Peter Sjökvist och Krister Östlund
peter.sjokvist@ub.uu.se
krister.ostlund@ub.uu.se